

www.pw-law.co.il

קביעת אבהות

מהי תביעת אבהות? מי יכול לתבוע אבהות? איזהו בית המשפט המוסמך לדון בתביעה כזו ומה השיקולים שיעמדו לנגד עיניו בבואו להכריע בתביעה?

במאמר זה נבחן את העקרונות החלים על סוגיה זו, כפי שנקבעו בחקיקה ובפסיקה.

תביעת אבהות – מהי?

תביעת אבהות הינה תביעה בה מתבקש בית המשפט לקבוע כי אדם מסוים הינו אביו של קטין או קטינה מסוימים. תביעה כזו יכול שתוגש ע"י גבר המבקש להצהיר כי הוא אביו של הקטין (כאשר הוא מעוניין בקשר עם הקטין והאם מתנגדת וטוענת כי אינו האב), או לחילופין ע"י גבר הטוען כי אינו אביו הביולוגי של הקטין ומבקש להשתחרר מחובותיו כלפיו. תביעת אבהות יכול שתוגש גם ע"י האם, המבקשת לקבוע שהנתבע הינו אביו של ילדה הקטין וחייב במזונותיו, או לחילופין מבקשת לשלול את זכויותיו של הנתבע ביחס לקטין בטענה כי אינו אביו.

בית המשפט המוסמך לדון בתביעת אבהות הינו בית המשפט לענייני משפחה, אשר לו סמכות ייחודית לדון בנושא.

על המגיש תביעת אבהות להמציא העתק מתביעתו ליועץ המשפטי לממשלה או לבא כוחו (סעיף 28טז. לחוק מידע גנטי, התשס"א – 2000), וזאת על מנת לשמור על האינטרסים של הקטין אשר לגביו מתבקשת בדיקת האבהות, אינטרסים אשר לא תמיד זהים לאינטרסים של הוריו.

כך לדוגמא, עלולה אמו של הקטין להתנגד לתביעת הטוען לאבהות מתוך שיקולים לא רלוונטיים של רצון לנקמה בו או לשליטה בלעדית בקטין, אף אם טובת הקטין באותו מקרה מחייבת דוקא את בירור אבהותו של התובע.

בדוגמא אחרת, אשה שהרתה בעת שהיתה נשואה וטוענת כי האב הינו גבר אחר שאינו בעלה, מבקשת כי ינתן צו לבדיקת רקמות על מנת להוכיח את אבהותו של אותו גבר ועל מנת שתוכל לחייבו במזונות הבת ולהנות מתמיכתו הכלכלית, אך טובת הקטינה במקרה זה מחייבת הימנעות מביצוע הבדיקה על מנת שלא ידבק בה כתם הממזרות.

בתיק מ.א. (י-ס) 835/89 **פלונית ואח' נ' אלמוני** (לא פורסם), הסכימו בעל ואשה שתערך בבתם בדיקת רקמות בשל חשדו של הבעל שהבת אינה בתו. כבוד השופט ברנר, לאחר שביקש את תגובת היועץ המשפטי לממשלה, החליט לדחות את הבקשה לבדיקת רקמות. ואלו היו נימוקיו:

"למעשה קיים כעת ניגוד אינטרסים בין הקטינה והוריה בשאלה הנדונה וכי במצב שכזה... נשללת סמכותם של ההורים להסכים בשמו של ילדם הקטין לפעולה העשויה או אפילו עלולה לגרום לו נזק. את מקומם של ההורים אמור למלא במקרה כזה בית המשפט, ההופך להיות 'אביהם של קטינים' וללא הסכמתו - בשמה של הקטינה - לא תיתכן הבדיקה המבוקשת."

השיקולים הרלוונטיים

בבחינת השאלה האם להורות על בדיקת רקמות לצורך קביעת אבהות מעורבים שיקולים שונים אשר על בית המשפט להתחשב בהם, כאשר טובת הקטין עומדת תמיד לנגד עיניו כעקרון-על.

בהקשר זה יש להבחין בין שני מצבי יסוד: האחד, כאשר אין חשש למזורות, והשני, כאשר קיים חשש כי בדיקת האבהות תביא למצב בו הקטין ייחשב "ממזר" על פי ההלכה.

(א) כשאין חשש ממזרות

ככלל, זכותו של הילד להתחקות אחר זהות הוריו הוכרה כזכות יסוד באמנה הבינלאומית לזכויות הילד, עליה חתומה גם מדינת ישראל. בתי המשפט בארץ הכירו בזכות זו כחלק מזכויות כבוד האדם המעוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. אדם זכאי לדעת מאין בא, מה הרקע הדתי, הלאומי והתרבותי שלו ולא להתהלך בעולם כאסופי ללא שם וזהות.

לזכות זו גם השלכות מעשיות מבחינה רפואית, בכך שהיא מאפשרת לקטין לדעת מהו המטען הגנטי שלו, וכן מבחינת דיני הקניין, בהבטחת זכויותיו על פי הדין האזרחי.

זכות זו עולה בקנה אחד עם חקר האמת אשר הינו אחת ממטרותיו של בית המשפט.

יחד עם זאת, במצבים מסוימים, מצריכה טובת הילד דווקא את המסקנה כי יש להמנע מקיומה של בדיקת אבהות ולדחות את התביעה, וזאת על מנת להגן עליו מבחינה גופנית ונפשית, למנוע ממנו שינויים באורח חייו, שינוי ביחסיו עם האנשים המשמעותיים בחייו, בלבול ומשבר זהות.

גם כאשר קיימת הסכמה מצד כל הצדדים לקיום הבדיקה, עדיין ימנע בית המשפט ממתן צו לקיום בדיקת רקמות אם יהיה סבור כי אין בבדיקה כדי להועיל לקטין, או כי הנזק העלול לצמוח כתוצאה מבצוע הבדיקה יעלה על התועלת שבה.

בתמ"ש (משפחה קר') 13460/06 פלוני נ' אלמונית, תק-מש 2008(2), 353, 358 (2008) נאמר, בסעיף 9.3 לפסק הדין:

"כאשר מימוש זכויותיו של ילד עלול להביא לפגיעה בטובת הילד במובנה הרחב, יסוגו זכויות אלו מפני טובת הילד והאינטרסים המקדמים את טובתו. בר"ע (ת"א) 1364/04 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית (טרם פורסם ניתן ביום 5.7.06) (להלן "פרשת פלונית") התייחס בית המשפט לשאלת "טובת הילד" תוך הפניה לדו"ח הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה, בראשות כב' השופטת סביונה רוטלוי (להלן - "דו"ח הוועדה"), שם נקבע בחלק הכללי, עמ' 137: "בעת קביעת טובתו של ילד מסוים יישקלו זכויותיו, צרכיו והאינטרסים שלו" ובין היתר עשרת הגורמים המפורטים בדו"ח הוועדה, וביניהם: "שלומו הגופני והנפשי של הילד"; "ההשפעה על חיי הילד בהווה ובעתיד כתוצאה מן ההחלטה או מן הפעולה"; "קשרים ויחסים של הילד עם הוריו ועם אנשים משמעותיים אחרים בחייו"; "עמדת הורי הילד ואנשים משמעותיים אחרים בחייו של הילד על העניין הנדון".

באותו מקרה דובר בילדה נוצריה אשר הסנדק שלה, ידיד המשפחה, הגיש תביעה למתן צו לבדיקת רקמות על מנת לברר אם הוא אביה, כתוצאה ממערכת יחסים אינטימית שניהל עם אמה של הקטינה בידיעת בעלה של האם. האם ובעלה לא התנגדו לקיום הבדיקה וכל הצדדים התחייבו לשמור את תוצאות הבדיקה בסוד ולא לספרם לילדה. למרות זאת דחה בית המשפט את התביעה בקבעו כי תוצאות הבדיקה עלולות להזיק לקטינה, הסבורה כי בעלה של האם הוא אביה והמקבלת את כל צרכיה הפיזיים והרגשיים מהמשפחה בה היא גדלה כיום. בנסיבות אלה קבע בית המשפט כי יש להעדיף את האינטרסים של הקטינה ליציבות ולמניעת פגיעה בקשר בינה לבין מי שהיא סבורה כי הוא אביה (בעלה של האם) על פני האינטרסים של התובע לדעת אם היא בתו הביולוגית.

(ב) כשקיים חשש למזירות

מי שנולד לאיש ואשה יהודיים, שחיי האישות ביניהם הם בבחינת עריות מן התורה (כגון מי שנולד לאשה נשואה ממי שאינו בעלה), הינו ממזר.

התוצאה החברתית והמשפטית של הכרזת ממזרות הינה קשה ביותר, שכן ממזר וצאצאיו לא יוכלו לבוא בקהל ישראל.

על מנת למנוע תוצאה כה קשה קבע המחוקק, בסעיף 28ה. לחוק מידע גנטי, התשס"א - 2000, כי במקרה בו יש חשש למזירות ובית המשפט נוכח, לאחר שקיבל את חוות דעתו של נשיא בית הדין הרבני הגדול ושל היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו, כי ממצאי הבדיקה עלולים לפגוע בכשרותו של הקטין, וכי אין דרך לערוך את הבדיקה באופן שימנע את הפגיעה, ימנע בית המשפט מלהורות על קיום הבדיקה לבירור האבהות, אלא אם כן מצא כי יש צורך בעריכת הבדיקה לשם מניעת סכנה לחיי אדם או נכות חמורה בלתי הפיכה לאדם.

בע"א 1354/92 **היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית**, פ"ד מח(1), 711, 728-729 (1994), ציטט בית המשפט מתוך ע"א 548/78 **פלונית ואח' נ' פלוני**, פד"י לה(1) 736, באומרו:

"כאשר עומדת בפנינו שאלה, אם להעדיף את הזכות והחובה להגיע לחקר האמת על-פי הבדיקה או למנוע חשש של קיפוח ופגיעה במעמדו של הילד בהיודע דבר פסול, מן הנכון ומן הראוי להעדיף את טובתו של הקטין ולנקוט כל דרך, שחשש של מזירות ייטמע, ואין לעשות לגילוי ולקביעתו במסמכים מאושרים וידועים" (שם, בעמ' 748-749).

האם אפשר לכפות בדיקת רקמות?

בסוגיה זו חל בשנת 2008 תיקון לחוק. לפני התיקון האמור, הדעה הרווחת בפסיקה היתה כי לא ניתן לכפות על אדם לבצע בדיקת רקמות, וזאת לאור חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. עם זאת, בתי המשפט יכלו להסיק, מהסירוב לבצע את הבדיקה, מסקנות לגבי האבהות שבמחלוקת.

ביום 30.7.08 תוקן חוק מידע גנטי. התיקון לחוק מאפשר קיומה של בדיקת רקמות גם בלא הסכמת הנבדק, בתנאים מסוימים המפורטים בסעיף 128. לחוק, כדלקמן:

- הצו לקיום הבדיקה ניתן ע"י בית המשפט לענייני משפחה.
- אין חשש למזירות
- בית המשפט שוכנע שיש סיכוי סביר לנכונות טענות המבקש בדבר קשרי המשפחה הנטענים
- ניתנה לנבדק הזדמנות להשמיע את התנגדותו למתן הצו.
- אם מדובר בקטין (וכן בחסוי או בפסול דין), לא ניתן צו לקיום הבדיקה ללא הסכמתו או הסכמת האחראי עליו, אלא אם כן מינה לו בית המשפט עו"ד או אפוטרופוס לדין שייצגו בהליכים שלפניו (בנפרד מהאם).
- הבדיקה שאותה ניתן לכפות תהיה בדיקה חיצונית בלבד (ע"י לקיחת דגימת תאים מחלקה הפנימי של הלחי; דגימת רוק או שיער או בדרך אחרת שיקבע שר הבריאות).

סרוב להיבדק

אם נתן בית המשפט לענייני משפחה צו לביצוע בדיקת רקמות בתנאים הקבועים בחוק אולם מי שצריך להיבדק מסרב לעשות כן, יחולו הוראות סעיף 6 לפקודת ביזיון בית משפט וניתן יהיה להשית על אותו אדם קנס או מאסר בגין סירובו לקיים את הצו. (ראה סעיף 28ח. לחוק).

הוראה זו לא תחול על קטין, חסוי או פסול דין.

מובן מאליו שלסירוב להיבדק יש השלכות, וסעיף ח.28(ב) קובע כי:

"(ב) בית המשפט רשאי להסיק מסירובו של אדם להיבדק כל מסקנה הנראית לו מוצדקת בנסיבות העניין, לרבות בדבר קביעת קשרי המשפחה הנטענים כלפי אותו אדם."

סיכום

ניתוח המצב המשפטי הנוהג כיום מביא למסקנה כי השיקול המכריע מתוך מכלול האינטרסים המעורבים בסוגיית קביעת האבהות הינו טובת הילד. שיקול זה מהווה עיקרון-על הגובר על יתר השיקולים והאינטרסים של מי מהצדדים.

על בית המשפט לבחון כל מקרה לגופו על נסיבותיו המיוחדות, על מנת להגיע לתוצאה המיטבית עבור הקטין ולמנוע כל חשש לפגיעה בו.

בשל ההשלכות מרחיקות הלכת של סוגיה זו על חיי הקטין בהווה ובעתיד ועל זכויותיהם של יתר הצדדים המעורבים, מומלץ לפנות לקבלת יעוץ משפטי פרטני ומעמיק ביחס לנסיבות המקרה הספציפי בו מדובר.

הערה: כל הזכויות שמורות לעו"ד ורד פרימוב וינראוך

www.pw-law.co.il